

društvenih pojava i procesa. Ona je čak apsolutno svjesna da joj ne treba fundacionalistička epistemička osnova, jer je već odavno napravila epistemičko-metodski prelaz ka razumijevanju pojava i procesa ljudskog društvenog života u kojima se priznaje i naglašava postojeća fluidnost, te stoga i ne pokušava tražiti vječno-nepromjenljivo iza društveno-povijesnih pojava...

Ključne riječi: *društvena znanost - sociologija - slika svijeta - epistemička paradigma - fundacionalizam - falibilizam - fluidnost*

* * * * *

UPOTREBA I ZLOUPOTREBA BOGA U SUVREMENOJ HRVATSKOJ POLITICI

Slaven Letica

Zagreb, Hrvatska

Ustavni sud Republike Hrvatske presudio je - na sjednici održanoj 23. svibnja 2017. godine - da završna rečenica prisega predsjednika ili predsjednice Republike, zaziv (za vjernike) ili protokolarni poklič (za nevjernike) „Tako mi Bog pomogao“ nije u suprotnosti s temeljnim ili „vječnim“ ustavnim odredbama, ali ni s odredbom članka 41. Ustava RH o odvojenosti vjerskih zajednica od države te da, do tada, za neke sporni zaziv/poklič ne ugrožava nevjernike (ateiste) i vjerske skeptike (agnostike), niti dovodi u pitanje sekularnost Republike Hrvatske.

Postupak pred Ustavnim sudom RH za ocjenu ustavnosti članka 49. stavka 3. Zakona o izboru predsjednika Republike Hrvatske koji regulira zakletvu predsjednika ili predsjednice Republike, pokrenuo je Damir Jelušić iz Kraljevice 2009. godine te Aleksandar Hatzivelkos i Dan Margetić iz Zagreba 2013. i 2014. godine. Iako se njihova argumentacija protuustavnosti „Tako mi Bog pomogao“ donekle razlikovala, svodila se na tezu kako ona dovodi u pitanje ustavnu odredbu o odvojenosti vjerskih zajednica od države te da diskriminira ateiste i agnostike izabrane na predsjednički položaj, prisiljavajući ih da izgovaraju taj zaziv Bogu u kojega ne vjeruju ili dvoje o njegovom postojanju.

Presudom Ustavnog suda okončana je, zasad - promjene političkih prilika i odnosa snaga u Ustavnom sudu mogu spomenutu odluku jednog budućega dana dovesti u pitanje - politička saga koju je dr. Franjo Tuđman, svojevrsnom predsjedničkom „samovoljom“, pokrenuo prije punih četvrt stoljeća: pri ustoličenju 1992. godine.

Naime, nakon pobjede na predsjedničkim izborima te godine, predsjednik dr. Franjo Tuđman položio je 12. kolovoza 1992. prisegu u nazočnosti tadašnjeg predsjednika Ustavnog suda dr. Jadranka Crnić. Na njegovo iznenađenje, pa i šok koji je bio vidljiv u govoru Crnićeva tijela (drhtanju ruku i izrazu iznenađenosti primjetnom na licu) dr. Tuđman je samovoljno promijenio tekst zakonom propisane prisega koji je glasio: „Prisežem svojom čašću da ću dužnost predsjednika Republike Hrvatske obavljati savjesno i odgovorno na korist svih hrvatskih državljana, da ću se držati Ustava i zakona i poštivati pravni poredak Republike Hrvatske, zalagati se za očuvanje nezavisnosti, opstojnosti i jedinstvenosti Republike Hrvatske te da ću činiti sve da se osigura redovno djelovanje svih tijela državne vlasti.“

Umjesto "na korist svih hrvatskih državljana" predsjednik Tuđman je izgovorio "na korist hrvatskog naroda i svih hrvatskih državljana", a dodao je i završetak prisezi: "Tako mi Bog pomogao."

Uzimajući spomenutu presudu Ustavnog suda i koristeći metodu analize slučaja - polazeći od koncepta memorijskog buma (nastalog nakon sloma komunističkog poretka koji je vjeru, religije, vjernike i svećenstvo protjerao iz javnosti), korisne prošlosti, shvaćanja komunizma kao svjetovne religije - u članku se analizira čitav niz primjera demokraciji prikladne i neprikladne upotrebe Boga u političkom diskursu.

Analizira se i fenomen superlativnih vjernika ili zakašnjelih osvetnika koje je Vaclav Havel ovako opisao: „U našoj suvremenoj povijesti često se pojavljuju zakašnjeli osvetnici koji odrađuju vlastita poniženja i kolaboracije. U vrijeme rata ponizno su povijali vratove, silno se bojeći da slučajno ne bi došli u kontakt s nekim članom pokreta otpora, koga bi kasnije morali otkucati. Nakon rata, baš su oni, a ne antifašistički ratnici, vješali Nijemce po stupovima. Nešto slično može se primijetiti i danas kada se u publicistici pojavila skupina osvetnika koja stalno zahtijeva lustraciju (dekomunizaciju).“